

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Мария Стоянова Бочева-Блажева,

ТК“Любен Гройс“, професионално направление 8.2 “Изобразително изкуство”

относно участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по 8.2 Изобразително изкуство (моден дизайн и дизайн на сценичните костюми), обявен в ДВ 92/18.11.2022 г., с , единствен кандидат в конкурса гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет.

Конкурсът за доцент по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство (моден дизайн и дизайн на сценичните костюми) е обявен по установения законов ред за нуждите на департамент „Дизайн“ в Нов български университет. Единствен кандидат в конкурса е гл. ас. д-р Яна Дворецка. Документацията, която е представена отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Кандидатът отговаря и на допълнителните изисквания на Нов български университет, съгласно Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ и съгласно Таблица на показателите по откриване на процедура за обявяване на конкурс за доцент в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство (моден дизайн и дизайн на сценичните костюми)

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати.

Кандидатката за участие в конкурса за заемане на академична длъжност „доцент“, гл. ас. д-р Яна Дворецка е представила за хабилизационен труд: балетни, оперна, оперетна постановки, модни разработки, както статии и доклади, публикувани в специализирани издания в областта на изкуствата. Постановките и публикациите са реализирани след придобиването на научна степен „доктор“. По своята тематична насоченост научната и творческата дейност на кандидатката след придобиване на научна степен „доктор“ покриват научната област и специалността на обявения конкурс. Тематиката на хабилизационния й труд е насочена към конкретни въпроси от костюма в балетното, оперното, оперетното изкуство и практика; има съвременно научно и приложно значение и е обвързана с преподавателския процес в НБУ. В справката си за приносния характер на творческата си дейност, приложена като хабилизационен труд на основание чл.1, чл.1 от Закона за развитие на академичния състав в Република България, гл. ас. д-р Яна Дворецка посочва творческите си постижения в 4 спектакъла, от които акцентира на балета „Баядерка“ като основен, три от които са на сцената на Държавна опера Русе и един на сцена на Националният музикален театър София, шест статии публикувани в научни издания в реферирани и индексирани в световноизвестни база данни за научна информация, три статии в Сборник научни публикации: Департамент „Архитектура“,

департамент „Дизайн“, департамент „Изящни изкуства“. София: Нов български университет.

1. Оценка на хабилитационния труд

От представените материали като хабилитационен труд гл. ас. д-р Яна Дворецка отличава работата си върху: балета „Баядерка“, постановка на Държавна опера Русе, премиера на 29.04.2021 г.; операта „Травиата“, постановка на Държавна опера Русе, премиера на 17.12.2019 г.; балета „Зле опазеното момиче“, постановка на Държавна опера Русе, премиера на 08.11.2019 г.; „Прилепът“ оперета постановка на Националният музикален театър София, премиера октомври 2019 г.

Премиерата на „Баядерка“ е през 1877 г. в Мариинския театър в Санкт Петербург, балетмайстор на балета е Мариус Петипа, а музиката е на Лудвиг Минкус. Петипа е вдъхновен от драмата на древноиндийския поет Калидас и баладата на Гьоте „Баядерка“. Действието се развива в Индия, в двора на раджата Дугманта. Любовта на баядерката (танцьорка в храм) Никия и воина Солор предизвиква гнева на великия брамин (тайно влюбен в Никия) и принцеса Гамзати (дъщерята на раджата, влюбена в Солор). Никия е извикана да танцува на празненство в храма и е смъртно ухапана от змия, скрита от Гамзати в кошница с цветя. Браминът предлага на Никия противоотрова в замяна на нейната любов, но Никия отказва и преди да умре напомня на Солор клетвата му за вечна вярност. Солор е покрусен и търси спасение. Под влияние на опиати той се пренася в Царството на сенките, където среща и танцува с духа на Никия. След като се връща в реалността, не може да се отърве от спомена за призрака. На сватбеното тържество, точно когато Гамзати и Солор трябва да разменят клетви за вярност, става земетресение. Храмът се срутва и всички умират. В епилога, духовете на Никия и Солор се събират в отвъдното. Сюжетът претворява страстната и всепоглъщата любов на баядерката Никия към смелия воин Солор, и преплита трагизъм и лирика, стремеж към щастие, любов и свобода. Верност, измяна, искреност и коварство са в основата на този изразителен балетен спектакъл. „Баядерка“ е едно от бижутата в репертоара на Парижката опера и е свързана със знаменитият Рудолф Нуреев, който възражда целия балет във версията му от 1877 г. през 1992 г.

Ще спра вниманието си върху костюмното решение, което Дворецка определя като най-значимо от посочените материали в конкурса. Разказът на „Баядерка“, представен чрез великолепната музика и виртуозност на танца, както и с многообразието от приказни персонажи, е едно танцово предизвикателство – това е балетът, който ясно демонстрира творческият потенциал и художествените качества на съвместната екипна работа в една труппа. Тук е впечатляващ костюмографският прочит на гл. ас. д-р Яна Дворецка. В балетната постановка „Баядерка“ параметрите на костюмографа са предварително зададени. Класическият прочит на хореографията определя класическото решение в сценографско и костюмно отношение. Дворецка успява да открие в изпълнителите тяхната сложна творческа натура, като съхранява натюрела, които носят и го подчинява на личния си принос в рисунъка на отделния образ. Художничката прави препратка към Романтичния балет, използвайки елементите на белия балет за да пренесе зрителя в иреалността, по този начин следва сюжетната линия. Несъмнено съществува в съзнанието

на Дворецка провокация, предизвикана от интереса към източната философия и естетика. Тя с лекота пренесе публиката в предизвикателството на традициите, порядките и нравите в Древна Индия. Самата тя пояснява: „Индийските тъкани още от древността са известни с лекотата и ефирността си. Това кара древните римляни да нарекат индийските памучни платове „тъкани ветрове“... . В реализацията на ескизите си използва главно транспарантни материи /шифон, тюл/, както и кадифе, много декоративни елементи и аксесоари, следвайки кода на спектакъла. С избора си на колорит, авторката максимално се възползва от породения от него диапазон на въздействие върху силата на емоцията в действието на спектакъла. Художничката постига диалог с колорита и неговото отражението в материите. Това качество в работата ѝ е част от характеристиката на образа, изграден и чрез костюма. Костюмът на баядерката е предаден в два реално паралелни свята. Видяна като непорочната, изящна, покоряваща с красотата си танциорка в бял, галещ шифон, декориран с богата сребърна бродерия. Дрехата символизира свободата, любовта и мечтите на девойката. Никия, която Дворецка влага в образа на другата Никия - съдържана и нещастна, защото е принудена да танцува пред лицето на изгубената си любов. Дворецка я е превърнала в страдащо, призрачно същество, борещо се за собственото си щастие, пропито от мъка. „Неизменната асоциация на червеното с кръвта беше и основата на моята интерпретация. Избрах дълбок тъмночервен нюанс, с почти сини оттенъци, цвят на съсирена кръв, който асоциирам с трагичната съдба и злочестата смърт на баядерката. За горната част изборът ми на материал падна върху кадифе, което придава на цвета още по-дълбок, матов нюанс...“. „Тук обаче червеният цвят трябваше да се разграничи мощно от ярко червеното в костюма на Великия брамин (в индуизма червеното е силно позитивен цвят, знак за богатство, сила, власт, страст и чувственост)“..., отбелязва художничката. Красивият воин Солор се появява в два костюма. Колоритът е подчинен на неговата нежна, лирична личност, в светли тонове, а втория костюм е гълъбово сив, с богата орнаментална бродерия, плисиран сребрист шал, а от същата материя е изработен и тюрбан. Тук в цветовото и силуетно решение несъмнено присъства в облика и подсказва характера, който носи Солор. Великия брамин в "Баядерка" е разгледан в балетната постановка, като отрицателен образ: злобен, отмъстителен, до някъде комичен в опитите си да разруши чистата любов между Солор и баядерката, но в същото време той е представител на най-висшата каста в индийската социална йерархия. В костюма му червения цвят има друго послание. Цветът е в“силна връзка с характера на героя, на когото е отредено да посвети живота си на "изучаване, преподаване, извършване на жертвоприношения и извършване на религиозни служби", а вместо това е въввлечен в земни изкушения и плътски желания“..... Дворецка е потърсила историческо покритие на героя в костюмното решение. Реализацията на този балет изисква скъпи костюми и богати декори. Само за една от картините – „Шествието“ присъстват внушителен брой изящни костюми. Цялото първо действие е изпълнено с много динамика, прицизност и е постигнат добър синхрон между костюмографа и балерините. Заслужава внимание „Индуският танц“ наситен с много динамика, фееричност, колоритност и артистичност. Дворецка проявява творческия си потенциал, най-ярко в III действие известно като „Царството на сенките“, което се смята за върхово постижение на хореографското изкуство. Тази монотонна последователност създава усещането за нещо вълшебно и тайнствено за подземния свят – царството на сенките. Танцуващите в „Сенките“ са омагьосани на

сцената и са зависими само от времето и пространството. Постигнатата визуализация на танца и музиката е именно с яркото присъствие на художникът-костюмограф. Дворецка борави професионално с езика на танца и подчинява костюма на движението, като успява чрез него да изведе изящността на формата. Художничката постига изграждането на костюмния образ не само като техническо средство за визуализация на актьорската игра, но също така, поставен в контекста на балета, той придобива всички качества на художествено произведение. **Това е и един от приносите на кандидатката. Дворецка проявява в костюмните си решения стилна авторска, креативност, като деликатно променя някои класически и историческите дадености, приети в кода на постановката, които тълкува по-радикално в образите. Умело показва спецификата на балетния костюм, като изисквания в конструкцията на облеклата, която определя движенията, цветовете характеристика и изискванията при материите в изработката им и присъствието им на сцената. Тя успява да изведе костюма до втора кожа за танцьора и да го подчини на танца. Дворецка показва уменията си на костюмограф с отношение към формата, обема, силуета, материите, колорита и интерпретацията на историческият прочит.**

И в операта „Травиата“, постановка на Държавна опера Русе, премиера на 17.12.2019 г е безспорна заслугата на д-р. Я. Дворецка. Костюмите в „Травиата“ са едновременно пищни и интимни, моделирани с изящно внимание към детайлите от епохата, но и с присъствието на модни елементи свързани с тенденциите от средата на ХХ-ти век. Стилът във II действие, II сцена е много различен от стила на партито във Виолета в началото на операта, всички дами носят официални рокли, а мъжете са с в тъмни фракове. Преобладаващо тъмните костюми и тъкани предават, както изобилието, така и елегантността на това лицемерно морализаторско, но същевременно блудстващо общество. Поредицата от тъмни, бели, червени рокли на Виолета представят различните аспекти на нейната личност, както ги вижда Алфредо: проклетата куртизанка, безкористният ангел и съблазнителната изкусителка. **Дворецка демонстрира уменията си към избора на материи подчинени на колорита в посока подчертаване и изграждане характера на образа.**

„Зле опазеното момиче“ е един от най-старите европейски балети. Автор на либретото и подбора на музиката от народни и популярни танци, както и на хореографията е Жан Добервал. Либретото разкрива как майката на Лиза се опитва да омъжи дъщеря си против волята на дъщеря си, но намеренията ѝ са осуетени. Костюмът е в отговор на тази романтична история. Дворецка рисува типичния провинциален костюм от региона на Нувел-Аквитания, подчинен на народните, популярни, селски танци в спецификата на балетното изкуство. Умело вкарва елементите в характеристиката на костюма: женското облекло често се състои от бяла риза, черен или червен корсет, цветна или карирана пола, украсена с черни ленти, бяла фуста, а понякога и престилка, шал, или бродирана бяла яка, бяла шапка или шал, бели бонета. Мъжете носят червено или кафяво сако до талията или в цветовете на роклите при жените, без ръкави върху бяла риза без яка, кафяви панталони, дълги бели или кафяви чорапи, кафява барета, на врата вързват червено-жълта кърпа;

използва се при танца буре. **Тази препратка към регьона създава много настроение, цвят и атмосфера в спектакъла, което ѝ принос в работата на художничката.**

Сюжетът на „Прилепът“ е актуален с темите си за вечните проблеми в съпругеските отношения, любовта и ревността, радостта и разочарованието. Пикантната ситуация, в която попадат главните герои, разкрива пред зрителите цяла палитра от емоции. **Дворецка успява да създаде отделни цветови планове без да нарушава общата визия. С тях тя постига една импозантна, тържествена визия и същевременно сполучливо отделя актьорски групи в спектакъла. Чрез костюмното си решение запазва кода на спектакъла и не излиза от спецификата на жанра.**

В хабилитационният труд се открояват следните приноси :

- Дефинира в костюмните решения стилна авторска, креативност.
- Деликатно променя класическият и историческият код на постановката, като изгражда костюма с нюанси на съвременни елементи.
- Костюмът е подчинен в движенията и характера на танца.
- Показва уменията на костюмограф с отношение към формата, обема, силуета, материите, колорита и интерпретацията на историческият прочит.
- Акцентира върху драматургията в спектакъла при изграждане характера на образа, чрез колорита, който е в диалог и пряка зависимост с материите.
- Постига настроение, цвят и атмосфера, чрез историческата подготовка в определен географски регьон в националният костюм и танц.
- Успява да създаде отделни цветови планове без да нарушава общата визия в спектакъла, постига импозантна, тържествена картина и същевременно сполучливо отделя актьорските партитури.
- Костюмните ѝ решения запазват кода на постановката и не излиза от спецификата на жанра.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации

Освен хабилитационният труд гл. ас. д-р Яна Дворецка е представила допълнителни изследвания в областта на модния дизайн, които засягат въпроси свързани с развитието и политиката на модната индустрия, връзката ѝ с образованието, комуникацията в образованието и култура, процесите на създаване, управление и осъществяване на политиките на Европейския съюз в областта на образованието и културата както и специфични проблеми в тази насока. Тя е автор на редица статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни база данни с научна информация. От практико-приложна гледна точка постиженията на кандидата са насочени към теоритизиране и практика в областта на модната индустрия и сценичните изкуства.

Научните и научно-приложни приноси са:

- Всеки етап от развитието на съвременната модна индустрия в съответствие с исторически, политически, икономически институционален контекст в търсене на Устойчива мода.
- Връзката на сценичните изкуства с модният дизайн.

3. Цитиране от други автори

Яна Дворецка е представила списък и рецензии с цитирания, който отговаря на националните изисквания.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практика

Яна Дворецка е участвала в 11 проекта, от тях 3 международни проекта, като е ръководила един от международните проекти. Счита, че кандидатът има безспорен потенциал да разшири участието си в изследователски проекти в европейското научно пространство, както и да продължи усилията си по интеграция на изследователската си работа със съвременните аспекти на учебно-преподавателската дейност.

III. Учебна и преподавателска дейност

1. Аудиторна и извън-аудиторна заетост, работа в електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ", осигуряване на студентски практики и стажове, работа със студенти и докторанти.

Яна Дворецка е разработила изцяло или в съавторство 6 учебни курса за обучение на студенти. Курсовете ежегодно се актуализират в електронния обучителен модул "Moodle – НБУ". Изпълнила е аудиторната и извънаудиторната заетост. Участва в разработване и усъвършенстване на бакалавърски и магистърски курсове в програмите БП “Мода” и МП “Мода, стайлинг и бизнес стратегии”. Тя е комуникативна и в преподавателска си дейност работи успешно със студентите. Доказателство е проектната ѝ дейност.

Кандидатката притежава доказани познания в управление на научни и образователни проекти.

2. Работа с Еразъм-студенти.

Яна Дворецка е участвала в програма Еразъм като ръководител на майсторски клас “Slow Fashion: Natural Dyeing” в La Escuela de Arte y Superior de Diseño y de C.R.V.C. de Burgos, април 2019, Бургос, Испания. Член е на Еразъм комисия към департамент “Дизайн”.

3. Оценки от анкетите на студентите.

Преподавателската ѝ дейност е оценена положително, средната оценка от студентите за удовлетвореността им от курсовете е 4,75. Оценката на студентите е доказателство за нейните знания, компетентност и преподавателски умения. **IV. Административна и обществена дейност**

1. Участие в колективни органи на управление на НБУ

Кандидатката заема позицията Директор на програмен съвет към департамент „Дизайн“, 2015-2016, Програмен консултант на БП „Мода“, 2004 – 2009 и е Член на ПС към департамент „Дизайн“ 2017-2022.

V. Лични впечатления от кандидата (ако има такива)

Познавам Яна Дворецка като талантлив костюмограф с интересни иновативни рашения в областта на балетния костюм и като цяло в сценичния. Тя е отговорна, задълбочена, трудолюбива, прецизна и всеодейна в работата и в научните изследвания. Работи отлично в екип.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Представените по кандидатурата материалите отговарят на изискванията за заемане на академична длъжност „доцент“. Препоръчвам на кандидата да продължи творческото си развитие в областта на сценичните изкуства, като към досегашната си преподавателска дейност да се информира с новите аспекти на развитие на висшето образование – ориентирано в сътрудничество с бизнеса, насърчаване на научно–приложни изследвания. Считаю, че кандидатът има безспорен потенциал за участие в изследователски проекти в европейското научно пространство и има знания да се развива в областта на управление на проекти, културната среда в образованието, интеграция на учебно-преподавателската дейност в Европейското пространство за висше образование.

Заклучение

Като имам предвид квалификацията и постиженията на гл. д-р. Яна Дворецка, мястото, което си е извоювала в българското образование и сценично изкуство, и професионалната компетентност, ми дават основание убедено да подкрепя кандидатурата считам, че тя напълно отговаря на изискванията за заемане на научната длъжност „доцент“ така, както са формулирани в Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото приложение.

Апелирам към научното жури да присъди на гл. д-р. Яна Дворецка заемането на академичната длъжност „доцент“.

27.02.2023 г.

проф.д-р Мария Блажева / /

София